

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1928 kl. 4 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, med anledning av väckt motion angående viss ändring i gällande bestämmelser för inträde vid tandläkareinstitutet samt för avläggande av examen därstädes.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till kammarens andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 84, hava herrar *Jönsson* i Revinge och *Jeppsson* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning av frågan, huruvida sådan ändring i gällande bestämmelse för inträde vid tandläkareinstitutet samt för avläggande av examen därstädes må kunna genomföras, att svenska studenter, som avlagt godkänd examen såsom tandläkare vid tandläkareinstitut i Tyskland, eventuellt även annorstädes, måtte berättigas att efter ett halvt à ett års väl vitsordad tjänstgöring som assistent hos legitimerad svensk tandläkare undergå examen vid tandläkareinstitutet i Stockholm, mot förbindelse att under 5 års tid bosätta sig och idka praktik å plats, som blir honom anvisad, samt att av svenska studenter, som söka inträde å tandläkareinstitutet, de erhålla företräde, som ikläda sig motsvarande förbindelse, ävensom att Kungl. Maj:t ville utfärda föreskriften härom eller, om så skulle anses erforderligt, för riksdagen framlägga det förslag, som denna utredning må föranleda.

Motionen.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen (likalydande med motion I: 48).

Till utskottet hava inkommit yttranden över motionen från tandläkareinstitutets lärarråd och från Svenska tandläkaresällskapet och Sveriges tandläkareförbunds styrelser, vilka yttranden återfinnas som bilagor till utskottets utlåtande. Medicinalstyrelsen har i skrivelse till utskottet förklarat sig såsom eget utlåtande åberopa innehållet i lärarrådets yttrande.

Yttranden.

I likhet med motionärerna har utskottet kommit till den uppfattningen, att antalet tandläkare i vårt land för närvarande ej är tillräckligt för att tillgodose tandvårdsbehovet hos befolkningen och att bristen är särskilt kännbar för landsbygdens vidkommande. Visserligen kan tandläkareinstitutet, som utvidgades 1923 och då beräknades kunna utexaminera 60 tandläkare årligen (mot förut 30), numera genom utnyttjande av sina resurser mottaga omkring 100 elever årligen. Men dels växer behovet av tandläkare, allt eftersom befolk-

Utskottet.

ningen kommer till insikt om tandvårdens stora betydelse, dels dröjer det många år, innan något större antal av dessa senast utökade årsklasser bliva färdigutbildade.

I detta sammanhang vill utskottet omnämna, att ytterligare utbildningsmöjligheter synas yppa sig genom ett inom medicinska fakulteten i Lund väckt förslag att upprätta ett tandläkareinstitut i Lund med anknytning till fakulteten. Detta förslag utgår från önskvärldheten av att inom landet självt bereda utbildningsmöjligheter åt hela antalet behöfliga svenska tandläkare, och med styrka betonas, huru det för en kulturnation med Sveriges rangställning måste vara mycket otillfredsställande att behöva anlita utländska utbildningsanstalter för tillgodoseendet av ett behov, som påtagligen icke kan betraktas som tillfälligt. Enligt vad som meddelats utskottet, av ordföranden i den kommitté, som av fakulteten tillsatts för att utreda frågan, torde det vara möjligt att utan avskräckande kostnader upprätta ett tandläkareinstitut, beräknat för en årlig intagning av omkring 30 studerande, med anknytning till det med akademisk undervisning förknippade sjukhuset i Lund.

Den sist nämnda möjligheten till en ökad produktion av tandläkare gäller emellertid i ännu högre grad en mer eller mindre avlägsen framtid, och ehuru utskottet har den principiella uppfattningen, att i Sverige praktiserande tandläkare böra hava erhållit sin utbildning i Sverige, så anser utskottet det önskvärt, att under tiden möjlighet beredes för svenska medborgare, som avlagt tandläkareexamen vid erkänt institut i utlandet — i detta sammanhang är det ju närmast fråga om Tyskland — att erhålla legitimation i Sverige. Så har också skett i viss utsträckning, och därvid har jämlikt § 52 i gällande stadgar för tandläkareinstitutet den tjänstgöring vid institutets polikliniker och laboratorier, som måste föregå tandläkareexamens avläggande, inskränkts till vanligen två terminer, ibland en termin beroende på halten av vederbörandes kunskaper.

Motionärerna anse, att denna provtjänstgöring bör kunna ersättas med ett halvt à ett års väl vitsordad tjänstgöring som assistent hos legitimerad svensk tandläkare, varför lön kunde påräknas, under det att utbildningen vid institutet åsamkar dem ytterligare studieutgifter.

Utskottet ställer sig mycket tvivlande till möjligheten för i utlandet nyexaminerade tandläkare att erhålla avlönad assistentplats hos svenska legitimerade tandläkare. Dessa torde för övrigt endast i mycket ringa utsträckning använda sig av tandläkareassistenter. Men om motionärernas förslag genomfördes och det kunde tänkas, att åtskilliga tandläkare bleve villiga att mottaga sådana, skulle de sannolikt fordra betalning av assistenterna för förmånen att genomgå provtjänstgöring. Utskottet tillåter sig att i denna fråga hänvisa till erfarenheterna från Danmark, vilka beröras i tandläkareorganisationernas ovannämnda yttrande.

Men framför allt kan utskottet icke dela motionärernas mening, att den före-

slagna assistenttjänstgöringen skulle kunna jämföras med provtjänstgöringen vid tandläkareinstitutet med avseende på garantier för erforderliga kunskaper och skicklighet. Då utbildningen vid det svenska institutet och vid de tyska och andra utländska icke är i alla delar likvärdig, synes det nödvändigt, att vederbörandes kompetens blir genom en tids undervisning och kontrollerad tjänstgöring konstaterad, innan svensk tandläkareexamen får avläggas. Att tandläkareinstitutet härvid icke går onödigt rigoröst tillväga, torde framgå såväl av dess till utskottet avgivna yttrande som därav, att lärarrådet våren 1927 föreslagit vissa lättnader i studieplanen för de med utländsk tandläkareexamen försedda studenterna. Och en minskning av proven i själva tandläkareexamen är redan vidtagen och av Kungl. Maj:t fastställd den 18 november 1927.

Mot förslaget att göra den tvivelaktiga lättnad, som enligt motionen skulle beredas utomlands utbildade tandläkare, beroende av en förbindelse att under fem års tid bosätta sig och idka praktik å plats, som bleve dem anvisad, kan anföras såväl principiella som praktiska betänkligheter. Samma invändning drabbar givetvis motionärernas förslag, att av svenska studenter, som söka inträde å tandläkareinstitutet, de skulle erhålla företräde, som ikläda sig en motsvarande förbindelse. Fördelningen av tandläkarekrafterna mellan städer och landsbygd är ett mycket svårt problem, som dock torde bli nödvändigt att upptaga till allvarligt övervägande i annat sammanhang än vid ordnandet av själva tandläkareutbildningen. Utskottet vill i berörda avseende erinra om den enligt Kungl. Maj:ts uppdrag pågående utredningen om förbilligande av tandvården för landet i dess helhet.

På grund av vad som sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Stockholm den 23 mars 1928.

Å utskottets vägnar:

NILS HOLMSTRÖM

Närvarande: herrar *Holmström* i Gävle och *Petersson* i Broaryd, fru *Thüring*, herrar *Holmberg* och *Högström*, fröken *Wellin*, herrar *Lundén*, *Lundkvist* i Eskilstuna, *Weijne* och *Hedin*.

Till riksdagens andra kammares tillfälliga utskott nr 2.

På grund av Kungl. Maj:ts remiss den 10 februari 1928 har tandläkarinstitutets lärarråd fått sig ålagt att till utskottet inkomma med yttrande över en inom andra kammaren av herrar Jönsson i Revinge och Jeppsson väckt motion, nr 84, angående vissa ändringar i villkoren för inträde vid tandläkarinstitutet, likalydande med en inom första kammaren av herr Pålsson väckt motion, nr 48.

Lärarrådet får i ärendet anföra följande.

Herr Pålsson hemställer, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning av frågan, huruvida sådan ändring i gällande bestämmelser för inträde vid tandläkarinstitutet samt för avläggande av examen därstädes må kunna genomföras, att svenska studenter, som avlagt godkänd examen såsom tandläkare vid tandläkarinstitut i Tyskland, ev. även annorstädes, måtte berättigas att efter ett halvt å ett års väl vitsordad tjänstgöring som assistent hos legitimerad svensk tandläkare undergå examen vid tandläkarinstitutet i Stockholm, mot förbindelse att under fem års tid bosätta sig och idka praktik å plats, som blir honom anvisad, samt att av svenska studenter, som söka inträde å tandläkarinstitutet, de erhålla företräde, som ikläda sig motsvarande förbindelse, ävensom att Kungl. Maj:t ville utfärda föreskrifter härom eller, om så skulle anses erforderligt, för riksdagen framlägga det förslag, som denna utredning må föranleda.

Till utgångspunkt för sitt yrkande har motionären framhållit den omständigheten att för närvarande ett ganska stort antal svenska studenter, som av olika skäl — vanligen de på grund av utrymmesbristen vid tandläkarinstitutet trots dess utvidgning höga fordringar, som ställas på de inträdessökandes betyg — förlagt sina tandläkarstudier till utlandet förnämligast till Tyskland och att dessa, för rätt att sedermera utöva tandläkaryrket här i Sverige, måste underkasta sig en å två terminers tjänstgöring vid tandläkarinstitutet, innan den svenska tandläkarexamen kan absolveras. Hittills hava studerande, som undergått utländsk tandläkarexamen, var för sig hos Kungl. Maj:t sökt dispens att med befrielse från den förberedande tandläkarkandidatexamen få avlägga svensk tandläkarexamen. Vid beviljandet av sådana dispenser har bestämts, att § 52 i gällande stadgar för tandläkarinstitutet skall tillämpas. Enligt denna paragraf kan Universitetskanslern på anmälan av lärarrådet lämpligen förkorta den vid institutets polikliniker och laboratorier föreskrivna tjänstgöringen för tandläkarkandidat, som på grund av i utlandet avlagd tandläkarexamen eller väl vitsordad tjänstgöring vid erkänd utländsk undervisningsanstalt, enligt behörigen styrkta intyg, prövats äga goda kunskaper. Den sålunda dispenserades längre eller kortare vistelse vid institutet har följaktligen gjorts beroende på halten av hans kunskaper, och denna prövningsrätt har visat sig synnerligen nödvändig och välgörande, då lärarrådet gjort den erfarenheten, att kunskaperna icke så sällan varit ganska bristfälliga.

Det torde nämligen böra påpekas särskilt vad Tyskland beträffar, att den tandläkarexamen, som där avlägges, icke berättigar till utövandet av tandläkarpraktik därstädes. Lärarrådets principiella ståndpunkt rörande nödvändigheten att tillämpa stadgans paragraf 52 har vid olika tillfällen framhållits och även av Kungl. Maj:t gillats.

Vad angår de svenska studenter, som i Tyskland studera tandläkarkonsten och vilkas antal enligt motionärens uppgift uppgå till 150, hava dessa hos Kungl. Maj:t under åren 1925—1926 gjort framställningar att utan avläggande av prov och examen i Sverige erhålla *venia practicandi*. Efter lärarrådets avstyrkande utlåtanden har Kungl. Maj:t avslagit framställningarna. Dessa senare jämte lärarrådets utlåtanden och övriga handlingar som beröra samma ämne finnas intagna i Sveriges tandläkarförbunds tidning häft. nr 2, 1926, sid. 33 och häft. nr 4, 1927, sid. 99, vilka häften bifogas.

För att emellertid bereda de med utländsk tandläkarexamen försedda studenterna lättnader i examen och förkortning i prövotiden så långt ske kan utan förfång för en effektiv kontroll av de studerandes kunskaper hava av lärarrådet föreslagits vissa bestämmelser i den studieplan, som våren 1927 överlämnades till kanslersämbetet för stadfästelse och som ännu är på ämbetets prövning beroende. En minskning av proven i själva tandläkarexamen är redan vidtagen och genom Kungl. Maj:ts ändring av tandläkarinstitutets stadgar den 18/11 1927 också stadfäst.

Enligt motionärens förslag skulle den prövning av de i utlandet examinerade studenterna, som nu enligt stadgan § 52 företagits vid tandläkarinstitutet, utbytas mot en assistenttjänstgöring under ett halvt till ett helt år hos en privat svensk legitimerad tandläkare, och motionären förutsätter, att denna tjänstgöring skall avlönas av läkaren. Först torde kunna dragas i tvivelsmål, huruvida någon tandläkare finns, som vill mottaga dylik assistent, vars kunskaper ej här äro verifierade. Att dessa utländska tandläkares tjänstgöring såsom assistenter hos svensk legitimerad tandläkare skulle medföra arvode för de förstnämnda synes lärarrådet också vara i hög grad tvivelaktigt. Med kännedom om elevutbildningens kostnader före tandläkarinstitutets tillkomst är det i högsta grad sannolikt, att assistenten i stället för att erhålla arvode skall få betala för sin tjänstgöring. Dymedels komme den föreslagna halva till hela årets assistenttjänstgöring att kosta assistententent mera än motsvarande tids uppehåll för studier vid tandläkarinstitutet. Därtill kommer, att värdet av utbildningen hos en privat tandläkare bliver ytterligt växlande och oberäkneligt samt i alla händelser underlägset motsvarande tids systematiska studier vid tandläkarinstitutet. Slutligen kan ifrågasättas, huru det skall förfaras, om assistenten efter sin tjänstgöring hos tandläkare skulle falla igenom i den svenska tandläkarexamen. Skall han då återgå till assistenttjänstgöringen eller börja studera vid tandläkarinstitutet?

Med avseende på motionärens förslag att dispenssökande skall ikläda sig förbindelse att praktisera på vissa av lärarrådet eller medicinalstyrelsen anvisade platser, anser sig lärarrådet ej kunna förorda en dylik anordning, som i så hög grad skulle försvåra den unge tandläkares ekonomiska ställning. Man torde helt visst och ej utan fog fråga sig, varför just med avseende å tandläkare av nämnd typ dessa hårda villkor skola uppställas. Ty hårda måste de anses, då han själv har att stå risken vid anskaffande av bostad och instrumentel och vidkännande av andra omkostnader, men icke erhåller garanti, att han verkligen kan existera på den plats, som blir honom anbefalld. Lärarrådet har sig icke bekant, att dylik tvångsplacering förekommer bland andra yrkesutövare. Lärarrådet håller före att motionärens förslag skulle leda därhän, att den fördel, som nu ernås därigenom att ett stort antal studenter söka sig till utlandet för att därstädes avlägga tandläkarexamen, ganska hastigt skulle försvinna, ty först skulle dessa studenters antal reduceras och därefter, i mån som de eventuellt

lämpliga landsortsplatserna upptages, alldeles upphöra. Att detta skulle inträffa långt innan behovet enligt motionärens åsikt vore fyllt, utgör en till visshet gränsande sannolikhet.

Slutligen tillåter sig lärarrådet erinra om att särskilda sakkunniga redan av Kungl. Maj:t tillsatts för att utreda frågan om förbilligande av tandvården för landet i dess helhet, men deras arbete är ännu icke slutfört. Det synes, som om starka skäl tala för att först avvakta resultatet av den utredning och det förslag, som dessa sakkunniga kunna komma att framlägga i denna med syftet i föreliggande motion sammanhängande fråga.

På grund av de skäl som ovan anförts får lärarrådet avstyrka de i motionen föreslagna åtgärderna.

Stockholm den 15 februari 1928.

På lärarrådets vägnar:

J. ÅKERMAN.

Ernst Törnell.

Till Andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Med anledning av skrivelse från riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott rörande yttrande över av herrar Jönsson i Revinge och Jeppsson väckt motion, nr 84, angående vissa ändringar i villkoren för inträde vid tandläkarinstitutet få Svenska tandläkaresällskapet och Sveriges tandläkareförbunds styrelser härmed vördsamt avgiva följande utlåtande.

Ett av de svenska tandläkarorganisationernas förnämsta strävanden under de sista decennierna har varit att förmå statsmakterna att ombesörja en ökad produktion av tandläkare. Efter ett oförtrutet, länge resultatlöst arbete i detta syfte blev äntligen 1923 det nya tandläkarinstitutet med betydligt ökade möjligheter för utbildning av tandläkare en verklighet. Men under alla de år, då årskontingenten nya tandläkare inskränkte sig till 30, växte hastigt tandvårdsbehovet i vårt land och detta särskilt under kristidens ekonomiska högkonjunkturår. En ovedersäglig tandläkarbrist kom sålunda till stånd, och det var redan från början tydligt, att även det nya institutet med beräknad årlig produktion av 60 tandläkare icke skulle vara tillräckligt. Genom ytterligare utnyttjande av undervisningsanstaltens resurser har numer en produktion av omkring 100 nya tandläkare per år uppnåtts, en siffra, som väl kommer att bli permanent, åtminstone under en del år framåt. Det nya institutet har sålunda betydligt överträffat de förväntningar, man ställt på dess produktionsförmåga av arbetskraft för tandvård, och gjort de gamla beräkningarna över tandläkarbristens avhjälpande ohållbara.

Svårt och vanskligt är dessutom att beräkna vårt lands tandläkarbehov, ty man måste härvidlag nog åtskilja det teoretiska behovet — det antal tandläkare, som skulle erfordras för att tillförsäkra hela svenska folket effektiv och fullgod tandvård, så långt detta är möjligt, på tandläkarkonstens nuvarande nivå — och det praktiska behovet — det antal, som kräves för att fylla tandvårdsbehovet hos den del av befolkningen, som önskar och ur ekonomisk synpunkt kan bli delaktig av rationell tandvård. Sådan är, det kan icke nog poängteras, problemets ställning, så länge tandvården, i motsatt till den övriga hälsovården, är ordnad som hittills, d. v. s. så gott som helt bygger på privatpraktiserande tandläkare utan statlig eller kommunal organisation och ekonomisk bas. Att den teoretiska »behovsgränsen knappast kan skymtas» är nog sant, men praktiskt sett måste man nog vara en smula försiktigare med kalkylerna, om man, som nämnt, utgår från det nuvarande systemet på tandvårdsområdet. Som en konsekvens av sitt mångåriga, oförtrutna arbete för ökad nyrekrytering har naturligtvis *tandläkarkåren intet att invända mot ett tillskott till årskontingenten av i Tyskland utbildade och inför ansvarigt svenskt forum examinerade och legitimerade tandläkare. Detta tillskott är välkommet. Vägen är ju även klar för dessa tyska tandläkare, då vårt institut står öppet för dessa i obegränsat antal för examens avläggande.* Då vissa bestämda kompetensvillkor av myndigheterna fastställts för tandläkarexamens avläggande i Sverige, så har detta i första rummet skett för att en *hjälpökande allmänhet* skall äga förvissning om, att den legitimerade tandläkaren är i besittning av åtminstone det minimum av kunskaper, som kräves för utövande av tandläkarkonsten. Då utbildningen vid de tyska tandläkarinstituterna är ganska olikformig (Bil. I), och undervisningen i många fall

skiljer sig rätt avsevärt från den i Sverige planlagda, torde det få anses som en ofrånkomlig åtgärd att de i Tyskland examinerade underkastas ett statligt kontrollerat prov, som på ett betryggande sätt ådagalägger deras kompetens, innan de tillåtas avlägga examen och erhålla legitimation. Det torde i allmänhet heller icke från de i Tyskland examinerade tandläkarna resas några svårigheter mot ett dylikt förfaringssätt, det är endast mot tidsutdräkten för provens avläggande, som oppositionen riktar sig. Möjligt är ock, att förändringar kunna vidtagas, så att denna prövning kan ske med mindre tidsförlust och mindre extra kostnader för examinanden, än vad nu fallet är, utan att dock förlora i effektivitet. Beträffande den mera detaljerade anordningen av denna angelägenhet är ju tandläkarinstitutets lärarråd mera kompetent att därom avge yttrande än vi.

Även en utvidgning av tandläkarinstitutet torde ingalunda mötas av sådana svårigheter, varken ur ekonomisk eller annan synpunkt, som i föreliggande motion framhålles. Därest en utvidgning skulle visa sig bliva av nöden, så finnas lyckligtvis inom institutets byggnad reservlokaler färdiga att apteras för undervisningen. Dessa lokaler nyttjas f. n. till magasin för etnografiska museets samlingar. Det torde vidare i allmänhet vara föga känt, att tandläkarinstitutet, i motsats till andra statliga undervisningsanstalter, kan betraktas som ett statens affärsdrivande verk, från vilket penningemedel årligen inlevereras till statsverket. Med undantag av engångsutgiften för institutionens upprättande offrar nämligen staten i motsats till vad fallet är vid andra statliga undervisningsanstalter intet för tandläkarutbildningen. (Se riksdagsbeslut av 1 maj 1897.)

Motionärerna föreslå, att en väl vistordad assistenttjänstgöring hos legitimerad svensk tandläkare under ett halvt å ett år skulle tillförsäkra den i Tyskland examinerade — observera ej för *praktikutövning* i Tyskland legitimerade — tandläkaren rätten till direkt avläggande av examen med befrielse från nu stipulerad provtjänstgöring. Detta förslag innebär i viss mån en återgång till examensordningen hos oss före 1897, då efter ett energiskt arbete från tandläkarkårens sida undervisningen centraliserades till ett under statlig kontroll stående institut, från att hava legat i händerna på oansvariga, enskilda tandläkare.

Bortsett härifrån, behöver man blott peka på förhållandena i vårt södra grannland för att motivera sina tvivelsmål om värdet av dylikt assistentsystem. På grund främst av den heterogena rekryteringen — realskoliter och studenter — till tandläkarinstitutet i Danmark, tack vare vilken en stor del av de nyexaminerade tandläkarna äro tämligen omogna, har man stadgat två års assistenttjänstgöring mellan avlagd examen och legitimering. Ehuru blott omkring 40 nya tandläkare utexamineras per år i Danmark, har det visat sig hart när omöjligt för dessa att inom rimlig tid kunna erhålla denna obligatoriska assistenttjänstgöring. Så har hela detta system blivit en börda för danska tandläkarkåren, utan att medföra några fördelar för tandvården i landet.

Lika svårt torde det bli att erhålla assistentplatser i vårt land, där de privatpraktiserande tandläkarna endast i undantagsfall använda assistenter i sin verksamhet, enär de själva *anse sig förpliktade att ansvara för den vård*, som ägnas de patienter, som hänvända sig till dem. Detta sammanhänger ju även intimt med det *personliga* förtroendeförhållande, på vilket all privat sjukvård måste grundas. Möjligen skulle dock en hel del *mindre nogräknade* tandläkare snart komma underfund med den möjlighet, som erbjöde sig att genom *anställning* av dylika assistenter skaffa sig *billig arbetskraft och starta lukrativa tandvårdsföretag* av ringa värde ur *tandvårdande* synpunkt. Utbildningsvärdet hos assistent-

tjänstgöring under dylika former torde bliva mycket ringa, om ens något, och *uitsord utfärdade över sådan tjänstgöring utan betydelse ur bedömningsynpunkt.*

Då motionärerna framhålla, att den svenska tandläkaren även skulle hava en icke liten nytta av att genom sådan tysk tandläkare bliva bekant med tandläkarkonstens sista rön i Tyskland, så förråder detta dels en låg uppskattning av den svenska tandläkarens yrkeskapacitet och dels okunnighet om vår kårs ställning i det internationella odontologiska umgänget, ja, denna tanke minner osökt om länge sedan svunna tider, då den utomlandsfarne gesällen vid sin hemkomst kunde skänka den i nordanlandens isolering arbetande mästaren nytt vetande och nya idéer från kontinenten. Genom våra många, väl redigerade in- och utländska facktidskrifter, genom fortsättningskurser, föredrag och demonstrationer anordnade av våra organisationer, genom nordiska och internationella kongresser äga kårens medlemmar så stora möjligheter att följa den odontologiska utvecklingen och inhämta det, som är av värde, att en i Tyskland ny-examinerad tandläkare utan erfarenhet torde hava föga att giva.

Av det ovan sagda framgår, att vi ställa oss avvisande mot dylik av motionärerna föreslagen assistenttjänstgöring, i all synnerhet som denna icke i något avseende *kan vara de i Tyskland examinerade till gagn för deras svenska examensprövning.*

Att fördelningen av tandläkare mellan stad och landsbygd är ojämn och till den senares nackdel är ofrånkomligt, såsom i motionerna mycket riktigt framhållits. Om vägarna att ernå en förbättring i berörda avseende har förslag framlagts och dryftats inom vår kår. (Bil. II. Nr. 2 av Sveriges tandläkareförbunds tidning 1927, av John Holgers.) Med den stora, årliga nyrekryteringen av kåren, som är att motse, åtminstone under de närmaste åren, vore det synnerligen olyckligt, om denna produktion finge fördela sig på en slump som hittills, utan något som helst direktiv. Ett ingripande av en eller annan art för att uppnå en ändamålsenligare fördelning torde vara ofrånkomligt, så framt icke utvecklingen av landets tandläkarväsen skall ända i kaos. Utan direktiv kommer huvudparten som hittills att bosätta sig i städerna, och landsbygdens befolkning blir fortfarande i avsaknad av tandvårdsmöjligheter. För att råda bot på landsbygdens ogynnsamma ställning måste ett organ upprättas för fördelning av arbetskrafterna. Som fördelande organ kommer väl närmast medicinalstyrelsen i beaktande.

Då emellertid den av 1923 års riksdag tillsatta kungl. kommittén för tandvårdens ordnande, som inom den allra närmaste tiden har sitt betänkande utarbetat, torde ha tagit särskild hänsyn till att tandvårdsbehovet hos den svenska landsbygdens befolkning tillgodoses, anse vi de ändringar i inträdesfordringarna vid tandläkarinstitutet, som av motionärerna föreslagits, tills vidare böra anstå i avvaktan på kommittébetänkandets offentliggörande.

Till slut vilja vi i anslutning till vårt yttrande i anledning av föreliggande motion framlägga några synpunkter på folktandvårdsfrågans lösning i vårt land.

En omgestaltning av tandvårdens hela organisation, från att vara *uteslutande privat verksamhet* till att även bliva en *statlig och kommunal angelägenhet*, måste ske. God och billig tandvård till hela vårt folk är ett spörsmål, som är aktuellt och levande, icke minst inom tandläkarkåren. Detta mål kan icke nås med nuvarande system av endast privatpraktiserande, den meningen måste vi med skärpa betona. Tandvårdens produktionskostnad är enbart den så hög, att även om man tänkte sig gratisarbetande tandläkare, så skulle dock största delen av Sveriges folk vara i avsaknad av ekonomisk möjlighet att erhålla rationell tandvård. Av tandläkarorganisationerna ha på skilda håll och främst i Stockholm

försök gjorts att genom upprättande av kliniker nedbringa tandvårdens produktionskostnad. Detta har i de flesta fall skett på föreningarnas egen bekostnad, då *begäran om stöd eller hjälp från det allmänna vunnit föga beaktande*. Det har då emellertid visat sig, att man visserligen kunnat åstadkomma lägre priser än i den privata praktiken, men dock icke nått ett förbilligande i sådan grad, att man kan tala om möjlighet att på denna väg åstadkomma en folktandvård i vid bemärkelse. Dock föreligger ett glädjande uppslag i denna riktning i Göteborg, varest ett kommittébetänkande om tandvård på kommunens bekostnad för mindre bemedlade och obemedlade framlagts i stadsfullmäktige, vilket förslag efter all sannolikhet kommer att realiseras.

Hela tandvårdsproblemet kommer i blyxtbelysning genom frågan: Huru skulle den allmänna sjukvården teta sig från social synpunkt, om den fortfarande omhänderhafts uteslutande av privatpraktiserande läkare och stat och landsting ej tagit hand om densamma? (Bil. III.)

Nog är det till en viss grad sant, att ökad konkurrens, alltså större antal tandläkare, kan bidra till att förbilliga tandvården, men dock aldrig i sådan mån, att tandvården på den vägen kan bli folkets egendom. Som jämförelse kan nämnas, att i San Francisco, som i storlek kan jämföras med Stockholm, finnas omkring 2—3 ggr så många privatpraktiserande tandläkare, och konkurrensen är driven till sin spets. Trots detta, och trots den otvivelaktigt högre ekonomiska standarden, kan dock en stor del av befolkningen av ekonomiska skäl icke erhålla tandvård, utan frågan om förbilligad tandvård är ett aktuellt problem där såväl som här.

Dessutom må man icke förglömma att över hövan skärpt konkurrens ofta visat sig gå ut icke blott över prisbildningen utan fast mera över arbetets kvalitet — en högst betänkelig konsekvens.

Om alltså enligt vår mening tandvårdsfrågans lösning endast kan ske på ett med det övriga sjukvårdsväsendet analogt sätt, så är det glädjande att konstatera det alltjämt ökade intresset för tandvården från det allmännas sida. I avvaktn på kungl. kommitténs betänkande torde det emellertid vara väl befogat att framgå med försiktighet, då det gäller tandvårdsfrågans ordnande. Alla förslag, som bygga på annat än statlig och kommunal organisation av folktandvården, måste betraktas såsom palliativa åtgärder och halvmesyrer, om man ser frågan i stort.

Stockholm den 14 mars 1928.

För Svenska Tandläkare-Sällskapet:

MÄTTE SCHMIDT.

Ordförande.

Torsten Borg.

Sekreterare.

För Sveriges Tandläkare-Förbund:

JOHN HOLGERS.

Ordförande.

Hugo Weenborn.

Sekreterare.

- Bil. I. Sveriges Tandläkare-Förbunds Tidning 1927 nr 4 sid 114—122 (G. Thourén).
- Bil. II. Sveriges Tandläkare-Förbunds Tidning 1927 nr 2: John Holgers: Kunna åtgärder vidtagas för att åstadkomma en ändamålsenligare fördelning av tandläkarproduktionen?
- Bil. III. Särtryck ur Stockholms Dagblad för den 9 nov. 1926: Gustaf Holmström: Statlig organisation av tandvården.